

NATURA 2000-GBIED: BOETELERVELD

VERSLAG VELDBEZOEK DD. 3 JUNI 2024

Aanwezig namens Provincie: [redacted] J [redacted] J
Aanwezig namens Landschap Overijssel: [redacted] J [redacted] J
Aanwezig namens LTO Noord: [redacted] J

Doelen

Op 3 juni 2024 hebben wij een bezoek gebracht aan het Natura 2000-gebied Boetelerveld. Dit in het kader van het jaarlijkse Natura 2000 veldbezoek. Doel van het bezoek was na te gaan of de in het beheerplan voor het gebied voorziene ontwikkeling van de habitattypen en leefgebieden op koers liggen en hierover in overleg te treden met de betrokken TBO. Dit betreft een veldimpressie die kan dienen als aanvulling op- en niet ter vervanging van- de reguliere monitorings-systematiek.

Bijlagen:

Kaart bezochte locaties en Habitattypenkaart

Bevindingen per locatie

Algemeen

De interne en externe maatregelen uit het natura2000-beheerplan Boetelerveld zijn uitgevoerd.

1. Kleinschalig plaggen door vrijwilligers

Met behulp van een zodensnijder wordt er kleinschalig geplagd in het Boetelerveld. Verspreid door het terrein liggen op aflopende taluds geplagde vakken van ongeveer 3 tot 5 vierkante meter. De ecooloog van Landschap Overijssel bepaald kansrijke plekken voor de plaglocaties. De maatregel is nodig om de verspreiding van klokjesgentiaan uit te breiden, de populaties met elkaar te verbinden en daarmee te behouden voor het gebied. De soort is ooit ruim verspreid geweest maar afgenomen waardoor ook Gentiaanblauwtje verdwenen is. Met het grotere plagwerk, heideherstel vanaf eind jaren 80 in combinatie met begrazing op meerdere plekken weer verschenen. Helaas is een deel daarvan door de drogere jaren weer verdwenen.

Figuur 1. Plaglocatie met kleine zonnedaauw.

Plaglocatie met ontwikkeling van klokjesgentiaan maar op de foto met name blauwe en geelgroene zegge zichtbaar..

2. Berm heischraal grasland en begrazing

De berm langs het wandelpad kwalificeert als heischraal grasland. Ontwikkeling is ontstaan mede dankzij de inzet van runderen in het verleden. Landschap Overijssel beheert dit gedeelte nu door extra te maaien. Kenmerkende soorten als blauwe knoop, gewoon biggenkruid, tormentil, tandjesgras en liggende vleugeltjesbloem. Mieren (en indirect het vee) zorgen voor natuurlijke verspreiding van vleugeltjesbloem. Vleugeltjesbloem heeft een mierenbroodje aan de zaden, waardoor deze verspreid worden door mieren.

Figuur 2. Heischraal grasland in berm langs wandelpad.

Liggende vleugeltjesbloem.

Landschap Overijssel zou graag weer begrazing met koeien inzetten in het gebied. Dit ligt gecompliceerd, in verband met aanwezigheid van barbesiaparasiet in gebied, deze ziekte wordt door teken verspreid en heeft in het verleden tot problemen geleid bij runderen die het gebied begraasden. Landschap Overijssel moet veel moeite doen om verruiging en bosopslag tegen te gaan door gebrek aan begrazing.

Tot 2016 werd er met diverse soorten runderen begraasd in het Boetelerveld. Waaronder periodiek Schotse hooglanders, deze bleken niet gevoelig voor barbesia, maar zijn in dit gebied minder geschikt om in te zetten, de dieren krijgen sneller last van de warmte dan andere rassen en staan vaak dagenlang in de beperkte hoeveelheid aanwezige wateren.. Daarna is er een samenwerking opgezet geweest met omliggende boeren, waarbij regulier melkvee is ingezet. Hier zijn geen goede ervaringen mee, de reguliere melkkoeien werden eerder ziek met kans op sterfte.

In 2018 is in samenwerking met een dierenarts opnieuw een proef geweest met begrazing in het Boetelerveld. Hierbij zijn brandrode runderen en herefords ingezet. De dieren zijn voorzien van een kruidenpreparaat om de nek, wat een afschrikkende werking zou moeten hebben op teken. Na drie weken vertoonden de eerste dieren tekenen van infectie (bruin/rode urine). Onder begeleiding van de dierenarts zijn alle dieren uit het terrein verwijderd en getest. Van de brandrode runderen was 2/3^e geïnfecteerd. Bij de herefords is geen barbesia aangetroffen.

Het Boetelerveld is 2 jaar lang begraasd door een schaapskudde, dit is goed verlopen maar begrazing met schapen is vooral aanvullend beheer en het is lastig om 'vaste' kuddes te vinden omdat de vraag naar schapenkuddes hoog is en het aanbod laag. Begrazingsdeskundigen adviseren hier met name gebruik te maken van sobere rundveerassen omdat deze beter in staat zijn met de natte omstandigheden en vooral de pijpenstrootje dominantie om te gaan. Voor de lange termijn wil Landschap Overijssel liever inzetten op begrazing door runderen.

In 2024 (evt. uitstel tot 2025) wil Landschap Overijssel een nieuwe proef starten (in samenwerking met omliggende boeren) met begrazing door runderen. Hierbij worden drie verschillende rassen ingezet: blaarkoppen, herefords en heidekoeien. Er wordt een dierenarts gezocht die de proef kan begeleiden en er wordt gezocht naar noodopvang. Binnen de proef wordt 40 ha als proefvlak ingezet (met verschillende typen vegetatie), een deel van het bos zal ook binnen het proefvlak vallen. De poelen in het gebied zijn uitgerasterd.

Met name voor de heideherstel op delen met dominantie van pijpenstrootje in het gebied is de begrazing met koeien nodig, koeien zijn goed in staat pollen van pijpenstrootje af te eten. Landschap Overijssel denkt ook na over inzet van andere traditionele middelen, zoals branden in combinatie met begrazing door koeien.

3. Poel (kwalificerend als zwakgebufferd ven) en boskaplocatie

Met name vanwege het vele voorkomen van drijvende waterweegbree kwalificeerde deze poel als zwakgebufferd ven. De poel had een ontwaterende werking op het gebied doordat water via de bodem wegliep naar dieper gelegen lagen. Daarop is in samenspraak met de provincie besloten de poel te belemen. Drijvende waterweegbree komt gelukkig nog steeds voor in de poel (mogelijk nog nadrukkelijker aanwezig in diepere delen met lijnvormige lange bladeren), zij het in veel lagere aantallen. Het overplaatsen van een deel van groeiplaats (tijdens de werkzaamheden) naar een naastgelegen poel is goed geslaagd. Daarnaast is de soort inmiddels in een andere naburige poel spontaan verschenen. De oude groeiplaats is weliswaar kleiner maar de soort is nu in 3 poelen in plaats van in 1 poel aanwezig.

Figuur 3. Uitgerasterde poel met hoge waterstanden. Het is onduidelijk of waterweegbree nog voorkomt.

Op deze locatie is ook bos gekapt. Er zit nog intensief beheer (begrazen, maaien, handmatig opslag verwijderen) op vanuit overgangsbeheer. In principe worden er 1 tot twee maaiondes aangehouden, afhankelijk van hoeveelheid houtige opslag worden plekken intensiever gemaaid. Door de zode te sluiten, krijgt houtige opslag op termijn minder kans. Resultaten van de afgelopen twee jaar zijn positief, waarschijnlijk houdt dit verband met twee nattere winters en voorjaren waardoor gemaaide delen lang tot in het voorjaar onder stonden en bosopslag slecht in staat was terug te groeien en hoogstwaarschijnlijk een deel hiervan afgestorven is.

4. Kleine Turfgat

Sinds herinrichting droogt het Kleine Turfgat in het voorjaar nog steeds relatief snel op, dit jaar is dat niet het geval vanwege de natte omstandigheden en tevens hoge grondwaterstand. Het blauwgrasland bij het Kleine Turfgat wordt aanvullend gemaaid. Grote wederik, gele lis en hennegras nemen toe namelijk toe en domineren lokaal waardoor ze andere soorten wegdrukken. 2024 is erg nat: zodra de bodem het toelaat wordt ook de middencirkel van het Kleine Turfgat gemaaid om de ontwikkeling van deze soorten tegen te gaan.

Tot vorig jaar kwam Gevlekte Orchis massaal voor rond het Kleine Turfgat en de Brede Orchis kwam op de flank lokaal talrijk voor. In 2024 kon er geen bloeiende Brede Orchis gevonden worden. Hopelijk is de soort nog vegetatief aanwezig of is de soort gemist doordat er in de bloeiperiode weinig bezoek heeft plaats gevonden maar het vermoeden bestaat sterk dat de soort in 2024 niet bloeiend aanwezig geweest is. Dit is ook in lijn met de al langere negatieve trend van de soort bij het Kleine Turfgat. Tijdens het veldbezoek zijn ook geen Welriekende nachtorchissen en slechts 12 bloeiende Gevlekte orchissen aangetroffen, ook dit is een zorgelijke maar al eerder geconstateerde ontwikkeling. Van de meerbasische soorten zijn de laatste jaren al Kleine Valeriaan en Moeraswespenorchis verdwenen. Eerder ook al Bevertjes, Parnassia en Spaanse Ruiter.

Figuur 4. Kleine Turfgat met toenemende grote wederik, gele lis en hennegras.

Gevlekte orchis.

5. Grote Rietgat

In 2020 hebben diverse maatregelen plaatsgevonden om het Grote Rietgat te herstellen als zwakgebufferd ven met daarbij blauwgrasland op de flanken. Hiervoor is onder andere het aanwezige rabattenbos verwijderd en de rabatten vereffend tot voormalige maaiveld (de voormalige rabatten zijn nog terug te zien door de vegetatiestructuur).

Blauwgrasland komt hier goed tot ontwikkeling (met veel Blonde zegge en Heidemelkviooltje en lokaal Zeegroene zegge, Spaanse ruiter, Blauwe knoop en veldrusvegetaties), het gebied is wel natter dan vooraf voorzien. De waarden die gemeten zijn in Het Grote Rietgat gaan meer richting kalkmoeras (dan zwak gebufferd ven. De invloed van sterk gebufferd grondwater is toegenomen. Soorten van zwak gebufferde vennen lijken zich te verplaatsen richting oevers op de gradiënt, zo komen er nog grote groeiplaatsen van Pilvaren en Stijve Moerasweegbree voor maar ook Veelstengelige Waterbies. In principe zou het Grote Rietgat ook geschikt moeten zijn voor drijvende waterweegbree. Rondom het

gehele Grote Rietgat komen lokaal groeiplaatsen van Blonde zegge en Melkviooltje voor en hoger op het gradiënt grote groeiplaatsen van Klokjesgentiaan, onder andere dankzij het uitleggen van maaisel na gedane ingrepen.

Figuur 5. Grote Rietgat met hoge waterstanden voor de tijd van het jaar.

Het aantal ganzen in en rondom het Grote Rietgat wordt in de gaten gehouden door Landschap Overijssel. Vermesting door ganzen blijft een aandachtspunt. Meer zorgelijk is de situatie waarbij de vegetatie in de oevers door ganzen wordt uitgegraven (poeltjes) en opgegeten. In een volgend beheerplan behoeft de ganzenproblematiek aandacht omdat de verwachting is dat de populatie ganzen in Nederland de komende jaren verder zal toenemen en er inmiddels al veel terrein in de oever van het Grote Rietgat vertrappeld is.

6. Jeneverbes met hondsroos

Het jeneverbesstruweel kwalificeert in de vegetatiekartering van 2023/2024, maar Landschap Overijssel ziet wel een verruiging van het type door de jaren heen. Een aannemer gaat nog aan de slag met het verwijderen van opslag en het maaien van de laagte in het terrein. Nadat het beheer uitgevoerd wordt (in combinatie met begrazing is Landschap Overijssel) wel optimistisch over de ontwikkeling van dit habitattype op deze locatie. Tot 2013 stond dit habitattype in een begraasd en ontwaterd dennenbos. Elders in het terrein bevindt zich nog een locatie die kenmerken vertoont van H5130 en in het artikel van [J](#) over Jeneverbesstruwelen op lemig zand beschreven wordt. Dit door het hier voorkomen van Jeneverbessen gemengd met o.a. Tweestijlige meidoorn en hondsrozen. Deze locatie krijgt eveneens een opknapbeurt in de zomer van 2024 om tevens naast gelegen blauwgraslandontwikkeling verder op gang te helpen.

Figuur 6. Ontwikkeling van haarmos op geplagde terreindelen duidt op stikstofdepositie.

Conclusie

De ontwikkeling van de habitattypen en leefgebieden in het Natura 2000-gebied Boetelerveld hebben allen in meer of mindere mate te maken met hydrologie. Vooral de hydrologische omstandigheden hebben een sterk effect op de instandhouding van de habitattypen. De ontwikkeling van veel habitattypen staat daardoor onder druk. De interne en externe maatregelen zijn uitgevoerd. Er zijn daarmee o.a. maatregelen genomen om verdroging tegen te gaan, uit evaluaties moet blijken of de maatregelen goed genoeg werken. Na de interne en externe maatregelen is het gebied duidelijk natter geworden in de wintermaanden. In de zomermaanden zijn er nog steeds zorgen over verdroging. Binnen de hydrologische modellen is geen rekening gehouden met toegenomen weerextremen, mogelijk is het wenselijk om meer controle te krijgen op de waterstanden in het gebied (door bijvoorbeeld de mogelijkheid te hebben om actief water af te laten in het voorjaar in delen van het gebied).

Binnen het gebied zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar maar er zijn ook zorgen. Positieve ontwikkeling is dat de gradiënten in het gebied beter lijken te functioneren en tot ontwikkeling komen.

Zorgen zijn er omdat op sommige locaties de basenrijkdom toeneemt waardoor de vennen zich wellicht meer ontwikkelen richting kalkmoeras in plaats van zwak gebufferd ven en omdat de hydrologie nog niet optimaal lijkt te functioneren. De aanwezigheid van ganzen in het Grote Rietgat behoeft aandacht vanwege vermesting en gedrag van de ganzen (uitgraven vegetatie).

Landschap Overijssel mist de begrazing met koeien in het gebied en hoopt dat de aankomende inzet van runderen succesvol zal zijn, omdat dit ten goede komt van de aanwezige habitattypen.

Dit verslag is vastgesteld door:

[REDACTED], 14 november 2024, namens provincie Overijssel

[REDACTED]

[REDACTED], 14 november 2024, namens Landschap Overijssel

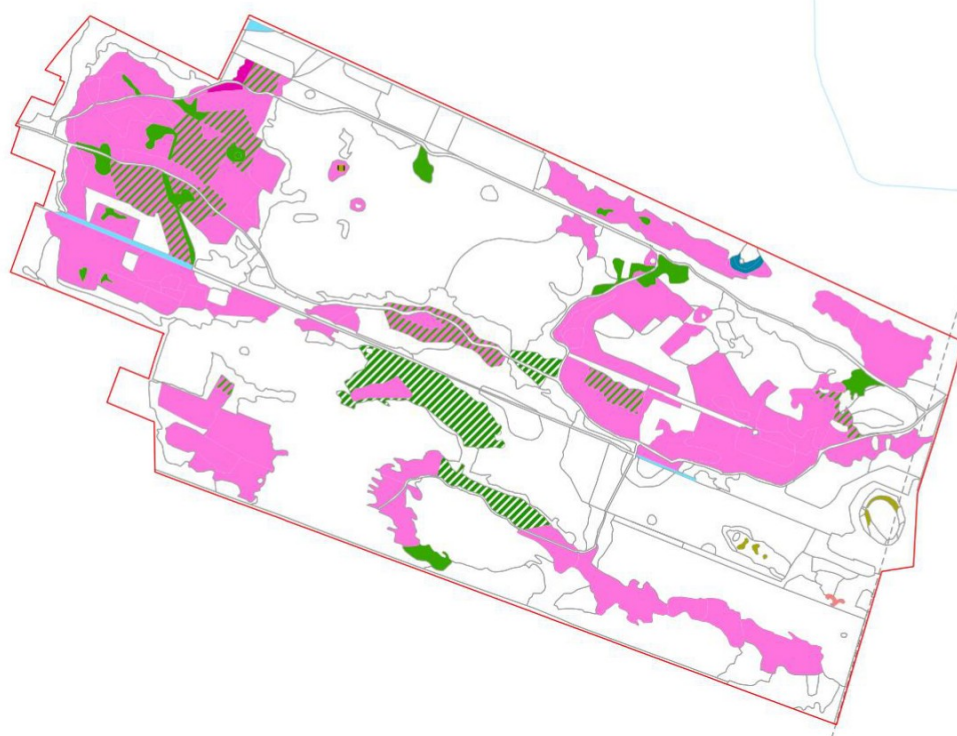
Handtekening

Bijlagen

Bezochte locaties veldbezoek

Habitatypenkaart Boetelveld

Natura2000 Habitatkarteringen

Boetelveld

aanduidingen

— Natura-2000 begrenzing

Habitattypen

- H0000, geen habitattypen
- H3130, Zwakgebufferde vennen
- H4010A, Vochtige heiden (hogere zandgronden)
- H4030, Droge heiden
- H5130, Jeneverbesstruiken
- H6230, Heischrale graslanden
- H6410, Blauwgraslanden
- H7150, Pioniervegetaties met snavelbiesen

Zoekgebieden

- ZGH3130, Zoekgebied zwakgebufferde vennen

Combinaties

- Combinatie H4010A, H7150, (met dominantie van H4010A)
- Combinatie H7150, H4010A, (met dominantie van H7150)

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen